

Европейско обучение и международна подкрепа за българските магистрати

Национален институт на правосъдието

Националният институт на правосъдието е публична (държавна) институция за обучение на кадрите в съдебната система. Неговата цел е да съдейства за повишаване ефективността на правосъдието със средствата на обучението.

Организираното съдебно обучение в България започва да се извършва първоначално от Центъра за обучение на магистрати (ЦОМ), създаден през 1999 г. като неправителствена организация с донорско финансиране. Изключителен принос за създаване, укрепване и развитие на ЦОМ имат Американската агенция за международно развитие и други донори като “Отворено общество”, програма МАТРА на нидерландското правителство, програма ФАР, правителствата и организации от Франция, Испания, Великобритания, Германия, Съветът на Европа и други. Предвид присъединяването на България към Европейския Съюз USAID се оттегля от страната, но се надяваме подкрепата да продължи под други форми.

Институционалното изграждане и развитие на Центъра има своите европейски измерения. В редовния си доклад от 2000 г. Европейската комисия препоръчва преобразуването на ЦОМ в публична институция – Национален институт на правосъдието (НИП). В пряка връзка с европейската интеграция са и поетите ангажименти по Глава 24 “Правосъдие и вътрешни работи”, свързани с началното обучение на младшите магистрати. НИП е приет за наблюдател на Европейската мрежа за съдебно обучение през 2005г., а става пълноправен член от 2007 г.

Националният институт на правосъдието е създаден с измененията на Закона за съдебната власт през 2002 г., а реално започва дейността си от 01.01.2004 г.

Институтът извършва начално и текущо обучение на магистратите, в това число и в областта на Европейското право, както и обучение на съдебните служители. Ползата за обществото от неговата дейност е по-подготвени и компетентни магистрати и съдебни служители, което допринася и за по-добро правосъдие.

1. Начално обучение

Целта на началното обучение е да изгражда професионални умения и отношения у младите магистрати чрез една практически насочена подготовка.

Началното обучение е задължително по закон за младшите магистрати, преди те да започнат да правораздават. Неговата продължителност е 6 месеца. НИП започна неговото провеждане през 2005 г. със 143 випускници. През 2006 г. завършиха 90 випускници, а вече трети випуск от 70 младши съдии и прокурори се обучава в НИП.

Началното обучение на младшите магистрати е един съвременен ефективен европейски модел, който (с някои изменения) успешно се прилага у нас. Учебната програма е разработена с помощта на френската Националната школа на магистратурата и испанската Съдебна школа. Обучението продължава през целия период като младши магистрати (2 години) се обучават под ръководството на магистрати-наставници, като резултат от ангажиментите, поети в рамките на преговорния процес. Програмата и ръководството за съдиите-наставниците е разработена първоначално от Инициативата за укрепване на съдебната система (ИУСС) на USAID, впоследствие доразвита съвместно с европейските партньори на Института.

Ползата за обществото от началното обучение е, че младшите магистрати няма да се учат в практиката чрез проби и грешки за сметка на страните (гражданите) и обществото. Уеднаквената им подготовка допринася за еднаквото прилагане на закона. Допълнителен ефект от началното обучение е и повишаване на доверието в българската съдебна система у нас и сред европейските ни партньори. Не случайно главният

прокурор г-н Борис Велчев нарече младшите магистрати “новото лице на съдебната система”

2. Обучение по Европейско право

Целта на обучението по Европейско право е подготовката на българската съдебна система за прилагане правото на ЕС.

Това обучение се провежда от 2000 г. и до момента включва едно базово ниво (Основи на Европейското право) и няколко специализирани курса по теми, свързани с работата на съдебната система (съдебна практика на Съда на ЕО в Люксембург, сътрудничество по наказателни и граждански дела в Европа, интелектуална собственост, основни свободи и т.н.).

В рамките на обучението до момента са проведени над 170 семинара с над 4700 участника. Интересно е да се отбележи, че част от обученията бяха финансирани от USAID като част от подкрепата за присъединяването на България към ЕС.

С цел достигане до по-широка аудитория през 2006 г. НИП издаде компакт-диск с учебни материали и източници на Европейското право на български език.

След присъединяването на България към Европейския съюз приоритетни стават конкретни теми, свързани с прякото прилагане на Европейското право (Европейска заповед за арест, преюдициално заключение, инструменти за правно сътрудничество). През 2007 г. НИП издаде второ преработено издание на диска с материали по Европейско право, съдържащо около 40% повече информация.

3. Текущо обучение

4.

Целта на текущото обучение е актуализиране познанията на действащите магистрати по актуални теми или в областта на новото законодателство, което е много интензивно. Така например от приемането на новата Конституция през 1991 г. НПК е изменен 22 пъти, а ГПК – 43 пъти. Приет е нов НПК, в сила от април 2006г., приет е АПК и са създадени нови административни съдилища от март 2007г., очаква се приемането на нов ГПК до края на 2007г.

По отношение на новото законодателство, НИП е провел над 30 курса с около 1000 участника по НПК за 2006-2007 г. През март-април 2007 г. всички новоназначени административни съдии преминаха няколкоседмично обучение в НИП.

Обучението по *актуални теми* обхваща етика и антикорупция, обществени поръчки, търговско право, защита на интелектуалната собственост, трансгранични престъпления и други. Особено внимание се обръща на обучението на прокурори. Голяма част от тези програми са разработени и финансирани със съдействието на USAID.

Полза за обществото от текущото обучение е по-компетентни и подготвени магистрати. От друга страна обучението подпомага и уеднаквеното прилагане на закона.

5. Обучение на съдебната администрация

6.

Значението на съдебната администрация е голямо. Съдебните служители представляват около 60% от целевата група на НИП и те са в непосредствен контакт с гражданите.

Обучението на съдебната администрация се провежда от 2005 г., когато на НИП бяха прехвърлени учебните програми, преподавателите и материалите, разработени от ИУСС на USAID. Към момента НИП разполага с 19 програми, проведени са над 45 обучения с над 1100 участника, в допълнение към още около 4000, обучени пряко от USAID. Въвежда се първоначално обучение за новоназначени съдебни служители, както и обучение за административни ръководители.

Ползата за обществото - по-подготвени съдебни служители, уеднаквяване на административни и деловодни практики и по-добро обслужване на гражданите

7. Учебно-информационен център

8.

От миналата година към НИП се изгражда Учебно-информационен център. Неговата цел е събиране, обработка и разпространение на информация за нуждите на обучението, с което многократно се усилва неговият ефект.

Така в момента се събират и публикуват учебни материали: компакт-дискове по Европейско право (първо и второ издание) и по Права на човека; наръчници по ГПК и НПК за младшите магистрати

Като част от УИЦ се създава Европейски документационен център със съдействието на програма МАТРА на нидерландското правителство. Центърът допринася за укрепването и развитието на обучението по Европейско право и предоставя на българските магистрати изключително широк и удобен достъп до източниците на Европейско право и съдебната практика, включително и на български език. Засега повечето от материалите са на хартиен носител, но се изгражда система за тяхното представяне онлайн. През март 2007 г. Националният институт на правосъдието получи статут на Европейски документационен център, което е едно признание за неговите нараснали възможности и роля.

Съвместно с испанската Съдебна школа, която е европейски лидер в тази област, се разработи и провежда първият курс за дистанционно обучение на магистрати в Централна и Източна Европа. 25 съдии от 17 пилотни съдилища по програма на USAID вземат участие в него. Амбицията на НИП е от 2008-2009 г., след придобиването на съответния софтуер, да започне интензивно провеждане на дистанционно обучение за всички магистрати в страната. С това съществено ще се разширят неговите възможности да посреща непрекъснато нарастващите нужди от обучение на магистратите и съдебните служители.

Съвместно с испанската Съдебна школа и Центъра за съдебна документация НИП подготвя въвеждането на система за събиране, обработка и класифициране на съдебни решения за нуждите на обучението. Експерименталният софтуер вече е изготвен със съдействието на USAID. Тази система ще допринесе за по-добро познаване на съдебната практика - най-вече на Върховните съдилища, и за еднаквото приложение на закона.

Създаването и развитието на НИП се оценява от европейските ни партньори като един от най-успешните елементи на съдебната реформа. Според USAID той е една от най-добрите институции за обучение на магистрати в Централна и Източна Европа, която е способна да играе ролята на регионален лидер. Дейността на НИП е с дългосрочна насоченост, но положителният ефект от нея вече започва да се усеща в съдебната система и в обществото.

Радиопредавания от 21.05.2007 и 28.05.2007

Събеседник Владимир Йорданов, заместник директор на Националния институт на правосъдието